

Магістр 2 року навчання
 фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ КЛІЄНТІВ БАНКУ

Анотація. Розглянуто сутність та основні підходи до визначення економічної категорії "кредитоспроможність позичальника", проаналізовано значення оцінки кредитоспроможності. Розглянуто основні системи оцінювання кредитоспроможності та визначено проблеми та перспективи подальших наукових розробок у сфері оцінки та аналізу кредитоспроможності клієнтів банку.

Аннотация. Рассмотрены сущность и основные подходы к определению экономической категории "кредитоспособность" заемщика, проанализировано значение оценки кредитоспособности. Рассмотрены основные системы оценки кредитоспособности и определены проблемы и перспективы дальнейших научных исследований в сфере оценки и анализа кредитоспособности клиентов банка.

Annotation. The paper considers the nature and basic approaches to determining the economic category "creditworthiness of the borrower," and analyzes the importance of assessing creditworthiness. The basic credit evaluation systems were studied and the problems and prospects of further scientific developments in the field of assessment and analysis of the creditworthiness of clients were identified.

Ключові слова: кредитоспроможність, оцінка, аналіз, система оцінювання.

Кредитні операції є одним з основних видів банківської діяльності. Серед ризиків, на які наражається банк, кредитний ризик є одним із найвагоміших. Основними причинами виникнення вірогідності дефолту банку є надмірний кредитний ризик, пов'язаний, насамперед, з неякісною оцінкою кредитоспроможності клієнтів банку та поступового погіршення якості кредитного портфеля банку. В системі кредитних відносин банку дуже важливо правильно та об'єктивно оцінити кредитоспроможність позичальника. Достовірність оцінки істотно впливає як на результати конкретних угод, так і на ефективність кредитної діяльності банку загалом. Точність оцінки важлива і для позичальника, адже від неї залежить рішення про надання кредиту та про можливий його обсяг.

Сьогодні банки потребують розробки та впровадження дієвого, ефективного та сучасного методичного забезпечення щодо оцінки та аналізу кредитоспроможності позичальника, яке повинно враховувати динамічні процеси ринкової економіки у посткризовий період.

Дослідженню кредитоспроможності позичальників присвячено багато праць вітчизняних науковців, таких, як Барановський О. І., Бондар О. П., Геєць В. М. Заслужують на увагу також праці російських економістів: Лаврушина О. І., Єндовицького Д. А., Бочарової І. В., Єдронової В. Н., Хасянової С. Ю.

Метою даної роботи є дослідження економічної сутності аналізу та оцінки кредитоспроможності клієнтів банку та систем оцінки кредитоспроможності, визначення проблем та перспектив подальших досліджень у цій сфері.

Так, згідно з Постановою Правління НБУ "Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків", кредитоспроможність – це наявність у боржника (контрагента банку) передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки [1].

Важливість адекватної оцінки кредитного ризику підтверджує той факт, що за результатами досліджень вітчизняних і зарубіжних аналітиків, найбільш поширеною причиною банкрутства банків є саме кредитні ризики [2].

При цьому більшість авторів, зокрема Вовк В. Я., Примостка Л. О., Хмеленко О. В. та деякі інші у структурі індивідуального кредитного ризику виділяють тільки кредитний ризик щодо позичальника, способу забезпечення позики та, у підсумку, ризик кредитної угоди [3; 4].

Поділ кредитного ризику на індивідуальний і портфельний (загальний) обумовлює й необхідність розробки відповідних підходів щодо їх аналітичної оцінки з урахуванням сучасних тенденцій та національних особливостей, які, на жаль, не розглядаються у працях названих авторів. Для більш якісного розуміння проблем, які постійно постають перед комерційними банками в процесі оцінки та аналізу кредитоспроможності доцільно розглянути основні підходи до визначення поняття "кредитоспроможність". Так, у таблиці подано перелік найбільш поширених тлумачень поняття "кредитоспроможність".

Таблиця

Підходи щодо визначення поняття "кредитоспроможність позичальника"

Автори	Визначення
Лагутін В. Д. [5]	Це спроможність позичальника повністю і своєчасно розраховуватись за своїми борговими зобов'язаннями

© Мурга О. О., 2014

Лаврушин О. І. [6]	Поняття трактується як здатність позичальника повністю і в строк
--------------------	--

	розраховуватися за своїми борговими зобов'язаннями (основний борг і відсотки)
Постанова НБУ № 279 від 06.07.2000 р. [1]	Наявність у боржника (контрагента банку) передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки
Бланк І. О. [7]	Система умов, що визначають спроможність підприємства залучати позиковий капітал і повертати його в повному обсязі в передбачені терміни
Гиляровська Л. Т. [8]	Це можливість економічних суб'єктів ринкової економіки своєчасно і в повному обсязі розраховуватись за своїми зобов'язаннями у зв'язку з неминучою необхідністю погашення кредиту
Вишняков І. В. [2]	Такий фінансово-господарський стан організації, який дає упевненість в ефективному використанні позикових засобів, здатності і готовності позичальника повернути кредит відповідно до умов кредитного договору

Аналізуючи підходи до визначення поняття "кредитоспроможність позичальника", можна зробити такі висновки. Недостатньо точно відображає суть явища спроможність повертати "капітал" чи "кредит" – позичальник має бути здатним не лише повернути "капітал" або "кредит", а й заплатити за користування ним.

Законодавчо порядок визначення кредитоспроможності позичальників нині регламентується Положенням НБУ "Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків". Положенням визначено мінімальний перелік фінансових показників, які мають обчислюватися при оцінці кредитоспроможності позичальників – юридичних осіб, а також ряд інших вимог до оцінювання кредитних ризиків [1]. Аналіз методичного забезпечення щодо оцінки кредитоспроможності позичальників вітчизняними банками засвідчує, що окреслені вимоги здебільшого не виконуються. Результати оцінювання кредитоспроможності за чинними методиками не дають об'єктивної інформації для прийняття зважених і обґрунтованих фінансових рішень, а використовуються лише для цілей виконання вимог нормативних актів та формування обов'язкових резервів.

У світовій економічній практиці використовується багато методик комплексного аналізу потенційних позичальників та ефективності майбутніх проектів [9]: 1) CAMELS (Світовий банк); 2) CAMPARI (використовується деякими європейськими банками); 3) PARSER (Великобританія); 4) 5C (США); 5) MEMO; 6) 4FC; 7) COPF (Німеччина). Слід зауважити, що дані системи оцінки кредитоспроможності є дієвими та ефективними на території країн, в яких вони були запроваджені, але їх застосування в національних умовах становлення та розвитку ринкової економіки у чистому вигляді є неможливим і потребує адаптації.

У результаті проведеного дослідження можна зробити такі висновки. Одним із елементів, який дає можливість забезпечити стабільність та ефективність кредитних операцій є процес оцінки та аналізу кредитоспроможності клієнтів банку. Науковою новизною даної роботи є визначення основних проблем та перспектив подальших досліджень у сфері оцінки та аналізу кредитоспроможності клієнтів банку. Серед напрямів подальших досліджень можна визначити доцільність систематизації існуючого досвіду аналізу та оцінки кредитоспроможності позичальників та її адаптація до сучасних умов функціонування банківської системи України.

Наук. керівн. Міщенко О. Г.

Література: 1. Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків : Постанова Правління НБУ № 279 від 06.07.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00>. 2. Вишняков І. В. Методи и модели оценки кредитоспособности заемщиков / И. В. Вишняков. – СПб. : Изд. СПбГИЭА, 2008. – С. 18–44. 3. Вовк В. Я. Кредитування і контроль : навч. посібн. / В. Я. Вовк, О. В. Хмеленко. – К. : Знання, 2008. – 463 с. 4. Управління банківськими ризиками : навч. посібн. / [Л. О. Примостка, П. М. Чуб, Г. Т. Карчева та ін. ; за заг. ред. д.е.н., проф. Л. О. Примосткої]. – К. : КНЕУ, 2007. – 600 с. 5. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика : навч. посібн. / В. Д. Лагутін. – К. : Т-во "Знання", КОО, 2000. – 215 с. 6. Банковское дело : учебник / под ред. О. И. Лаврушина. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 576 с. 7. Бланк И. А. Словарь-справочник финансового менеджера / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2008. – 480 с. 8. Экономический анализ : учебник для вузов / под ред. Л. Т. Гиляровской. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 247 с. 9. Васильчак С. В. Оцінка кредитоспроможності позичальника як один із методів забезпечення економічної безпеки банку / С. В. Васильчак, Л. Р. Демус // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – № 22.1. – С. 158.